БЛИЗЬКИЙ СХІД 03.03.2026 | Ральф Мельцер & Мерін Аббас & Фрідеріке Штоллеїс & Альмут Віланд-Карімі & Астрід Беккер

У вирі ескалації

Війна проти Ірану: як люди на Близькому Сході справляються з ситуацією? Наші репортажі з Ізраїлю, Лівану, Сирії, Єгипту та Ємену

Ізраїль

Переважна більшість ізраїльського населення підтримує війну проти Ірану і вважає її виправданою реакцією на постійну загрозу, що сприймається як екзистенційна, як з боку самого іранського режиму, так і його проксі в регіоні. Лідер опозиції Яїр Лапід висловив відкриту підтримку уряду, а голова соціал-демократичної партії *«Демократи»* Яїр Голан також заявив, що іранська загроза повинна бути усунена. Ізраїльські експерти з безпеки вже давно вказували на те, що успіх 12-денної війни в червні 2025 року був далеко не таким вражаючим, як стверджували прем'єр-міністр Біньямін Нетаньягу і президент США Дональд Трамп. На цю обставину після початку поточних бойових дій також вказала депутатка Кнесету від соціал-демократів Наама Лазімі.

Військові цілі Ізраїлю досить чітко визначені: зміна режиму в Тегерані, розпуск так званої осі опору (яка переважно складається з Ірану, «Хезболли» в Лівані, хуситів в Ємені і ХАМАС), а також усунення загрози, що виходить від іранських ракетних програм і збагачення урану. В Єрусалимі сподіваються, що падіння теократичної диктатури в Тегерані призведе до зміни парадигми на Близькому Сході й дасть іранському суспільству шанс на свободу і демократію. Реакція країн Перської затоки, які зазнали атак Ірану, підтверджує ізраїльське сприйняття війни. Іранський режим явно прорахувався з цими нападами у військовому та політичному плані.

Наслідки війни в Ізраїлі величезні: з початку бойових дій цивільне населення по всій країні було змушене незліченну кількість разів ховатися в бомбосховищах. Неперехоплені ракети влучили в будівлі в Тель-Авіві та Бейт-Шемеші, в результаті чого загинули і були поранені багато мирних жителів. Громадське життя значною мірою

зупинено, заборонені збори і закриті навчальні заклади. Працівникам несистемоутворюючих галузей наказано не виходити на роботу, а через закриття повітряного простору за кордоном застрягли до 170 тис. ізраїльтян.

Внутрішні політичні суперечки і передвиборча кампанія в Ізраїлі в даний час повністю відсунуті на другий план. Якщо ізраїльські військові цілі будуть швидко досягнуті, це, в першу чергу, вигідно прем'єр-міністру Нетаньягу. У цьому випадку очікується, що парламентські вибори можуть відбутися вже наприкінці червня 2026 року.

Ральф Мельцер, FES Ізраїль

Ліван

Війна з Іраном була очікуваною, але ліванці глибоко вражені її масштабами і хаосом, який цей конфлікт викликав у регіоні в найкоротші терміни. Головне питання в Бейруті звучало так: як відреагує «Хезболла»? Чи вступить вона у війну, і якщо так, то як на це відреагує Ізраїль? Багато людей з тривогою стежать за подіями, побоюючись нової хвилі втечі або повернення травматичних спогадів про вересень 2024 року, коли почалася війна проти Лівану.

Ще до нападу на Іран Ізраїль і «Хезболла» відкрито заявили про свою позицію: ізраїльська армія попередила «Хезболлу» про неприпустимість втручання і пригрозила серйозними наслідками для Лівану – аж до ударів по інфраструктурі, включно з аеропортом. «Хезболла», зі свого боку, оголосила, що підтримає Іран, якщо метою нападу буде зміна режиму або вбивство Алі Хаменеї. Після повідомлення про вбивство Хаменеї стало ясно, що іранський режим закличе «Хезболлу» до втручання, а значить, насувається руйнівна війна.

В ніч на понеділок «Хезболла» випустила три ракети по півночі Ізраїлю. О першій годині ночі за бейрутським часом побоювання стали реальністю: сильні удари потрясли різні частини Лівану, розбудили населення і протягом декількох годин призвели до загибелі щонайменше 30 осіб і сотень поранених, у тому числі Мохаммада Раада, заступника генерального секретаря і лідера парламентської фракції «Хезболли». Загинули також інші функціонери.

Люди знову були змушені поспіхом зібрати найнеобхідніше і бігти в бік Бейрута і на північ у пошуках притулку. Багато хто знову

залишився без даху над головою і ночує на вулицях – у розпал посту. Ці сцени нагадують жахливі картини півторарічної давності, але багато людей вважають цю війну більш небезпечною.

З великим здивуванням обговорюється стратегічна доцільність запуску трьох ракет, що викликав хаос всередині власної країни. Багато хто задається питанням, чому організація порушила угоду з ліванським урядом про невтручання. Гнів населення – в тому числі й всередині шиїтської громади – відчутний. До того ж ізраїльські військові дії, мабуть, були узгоджені з США. Американська адміністрація розчарована ліванським урядом і його політикою щодо «Хезболли». Уряд повинен діяти.

Багато жителів Бейрута вважають, що війна не обмежиться короткочасними повітряними ударами, а триватиме довше. Мобілізація 100 тис. резервістів ізраїльської армії на ліванському кордоні вказує на можливість проведення масштабної військової операції. Цього разу військовою метою може стати повна нейтралізація «Хезболли». Населення травмоване і виснажене, йому бракує фінансових коштів і підтримки.

Мерін Аббас, FES Бейрут

Сирія

Незважаючи на безпрецедентну військову ескалацію між Ізраїлем і США, з одного боку, та Іраном – з іншого, ситуація в Сирії поки залишається відносно спокійною, хоча до кінця 2024 року Сирія була однією з країн, найбільш схильних до впливу Ірану. На тлі суспільних настроїв, сформованих пам'яттю про роль Ірану в сирійському конфлікті, перехідний уряд, що прийшов до влади в Дамаску в грудні 2024 року, намагається переглянути регіональну позицію країни.

1 березня сирійське Міністерство закордонних справ рішуче засудило іранські атаки на Саудівську Аравію, Об'єднані Арабські Емірати, Бахрейн, Катар, Кувейт і Йорданію та оголосило про посилення внутрішніх запобіжних заходів. Як сирійський тимчасовий президент, так і сирійський міністр закордонних справ провели телефонні переговори з деякими зі своїх колег у постраждалих країнах.

Якщо конфлікт триватиме, Сирія також може стати ареною військових дій через своє географічне положення. Вже зараз сирійський повітряний простір фактично перетворився на транзитну

і бойову зону, хоча сама Сирія офіційно не бере участі у війні. Це створює серйозні ризики для цивільного населення. На півдні Сирії вже падали уламки безпілотників і ракет, збитих ізраїльською протиповітряною обороною, на щастя, поки що без жертв.

Через наявність американських військових баз північний схід країни також може стати ціллю іранських ударів у відповідь. При цьому наслідки не обмежуються військовими питаннями. Закриття повітряного простору в регіоні зачіпає сирійські авіамаршрути і поглиблює проблеми міжнародного транспорту. Для країни, економіка якої і без того сильно постраждала, навіть непрямі збої можуть мати серйозні наслідки. Погіршення безпеки і зростання невизначеності збільшують ризик нових хвиль біженців.

Фрідеріке Штоллеїс, FES Берлін

Єгипет

В Єгипті також відчувається напруга: єгиптяни добре пам'ятають, в першу чергу, економічні наслідки ізраїльсько-американських атак на Іран в червні минулого року. Існують сильні побоювання зростання цін і обмеження поставок енергоресурсів. Менше занепокоєння викликає те, що війна може перерости в регіональний конфлікт, здатний безпосередньо торкнутися Єгипту.

Останній конфлікт знову демонструє економічну нестабільність Єгипту. Масштаби наслідків будуть значною мірою залежати від тривалості війни. Що довше вона триватиме, то вищим буде ризик збільшення економічного навантаження, зокрема, тиску на валютні резерви. Ще однією проблемою є національне енергопостачання: після закриття деяких своїх газових родовищ Ізраїль вже перекрив постачання газу, в тому числі з родовища Левіафан, яке транспортується до Єгипту.

Президент Єгипту Абдель-Фаттах ас-Сісі в неділю офіційно попередив, що будь-яке блокування Ормузької протоки порушить світові поставки нафти і призведе до зростання цін, що також матиме величезний вплив на єгипетську економіку і призведе до втрати доходів від Суецького каналу. Ще один ризик пов'язаний з можливими діями союзних Ірану хуситів в Ємені, які можуть зробити Червоне море небезпечним і ускладнити судноплавство через Суецький канал.

За наявною інформацією, Єгипет не був заздалегідь повідомлений про атаки. Міністр закордонних справ Єгипту Бадр Абдельатті

неодноразово підкреслював, що військових рішень регіональних криз не може бути. Єгипет робить ставку на дипломатію, діалог і деескалацію та пропонує посередництво. Очевидно, що Арабська Республіка на Нілі не була почута. Однак явного засудження нападу на Іран, що суперечить міжнародному праву, від Каїра не послідувало. Зрештою, США щорічно надають Єгипту військову допомогу на суму понад мільярд доларів, а з сусіднім Ізраїлем не тільки понад 40 років зберігається мир, але й існує згадана енергетична залежність.

Ще один аспект: близько 11 млн єгиптян проживають за кордоном, значна частина з них – в країнах Перської затоки. У багатьох людей є родичі і друзі, які працюють в країнах Перської затоки і тепер застрягли там. Вони турбуються про їхню безпеку; в Об'єднаних Арабських Еміратах єгиптяни вже постраждали від іранських ракетних і дронових атак. Уряд створив спеціальну робочу групу для підтримки співвітчизників у регіоні.

Альмут Віланд-Карімі, FES Каїр

Ємен

Ситуація в Ємені поки що спокійна, але вона може швидко змінитися. Хусити, які контролюють північ країни, є активними членами очолюваної Іраном «осі опору» і заявили про свою солідарність з Тегераном, закликавши до масових акцій протесту проти нападу США та Ізраїлю. Вони погрожували військовою підтримкою Ірану – ударами по американських базах в арабських країнах і по судноплавству в Червоному морі, проте поки що цих дій не було. Хусити мають у своєму розпорядженні великий арсенал балістичних ракет і дронів, у тому числі завдяки поставкам з Ірану, за допомогою яких вони можуть досягати Ізраїлю та Аравійського півострова.

Новий уряд, підтримуваний Саудівською Аравією, вплив якого переважно обмежується півднем країни, наразі має обмежені можливості для стримування хуситів. Єдиного фронту антихуситського руху на півдні поки що немає. Після того як у грудні 2025 року було придушено підтримуваний Об'єднаними Арабськими Еміратами сепаратистський *рух «Південна перехідна рада»*, що прагнув до створення незалежної держави в Південному Ємені, інтеграція його бойовиків у регулярну армію ще не завершена. Без відповідних політичних кроків досягти згоди в Ємені неможливо. Але, з огляду на поточні події, терміни запланованої *Південної конференції з діалогу* поки невідомі. Наразі можна

припустити, що для Саудівської Аравії на першому плані стоять власна національна оборона і охорона кордонів. Без її підтримки шанси на вироблення всередині Ємену ефективної стратегії щодо обмеження впливу хуситів невеликі.

Астрід Беккер, FES Ємен

Ральф Мельцер

Д-р Ральф Мельцер (Ralf Melzer) очолює Офіс Фонду ім. Фрідріха Еберта в Ізраїлі. До цього він очолював Регіональний офіс Фонду "Діалог Південно-Східна Європа" в Сараєво, а також представництва Фонду в Тунісі та Мюнхені.

Мерін Аббас

Мерін Аббас (Merin Abbass) очолює представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) у Лівані. Раніше він був керівником представництва FES у Лівії. Він вивчав політологію та міжнародні відносини в Німеччині та Англії.

Фрідеріке Штоллеїс

Д-р Фрідеріке Штоллеїс (Friederike Stolleis) – референт у відділі Близького та Середнього Сходу і Північної Африки Фонду ім. Фрідріха Еберта. До цього вона керувала сирійським проектом Фонду. Вона – етнолог та ісламознавець.

Альмут Віланд-Карімі

Д-р Альмут Віланд-Карімі (Almut Wieland-Karimi) наразі очолює представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Єгипті, раніше вона була керівником представництв у США, Канаді та Афганістані. З 2009 по 2022 рік вона була директором Центру міжнародних миротворчих місій.

Астрід Беккер

Астрід Беккер (Astrid Becker) керує регіональним проєктом Фонду ім. Фрідріха Еберта (FES) з питань клімату та енергетики на Близькому Сході. Крім того, вона наразі займається Єменом.